

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS
SPRENDIMAS

**DĖL PUBLIKACIJOJE „PINIGŲ GROBSTYTOJŲ PĖDSAKAI NUVEDĖ Į KANARUS“
(„LIETUVOS RYTAS“, 2007-12-05, NR. 279/5145) PASKELBTOS INFORMACIJOS**

2008 m. birželio 30 d. Nr. SPR-41

Vilnius

Š. m. sausio 7 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo pareiškėjos Tatjanos Hardikovos skundą dėl publikacijoje „Pinigų grobstytojų pėdsakai nuvedė į Kanarus“ („Lietuvos rytas“, 2007-12-05, Nr. 279/5145) paskelbtos informacijos. Pareiškėja teigia, kad publikacijoje buvo paskelbti duomenys apie jos privatų gyvenimą, kurio viešinimui ji sutikimo nedavė. Pareiškėja skunde nurodo, kad informacija apie jos privatų gyvenimą yra paskelbta netiksliai, nurodant faktus, kurie neatitinka tikrovės ir tokiame kontekste, kad pažeidžia ne tik jos teisę į privatumą, bet tuo pačiu ir garbę bei orumą. Pareiškėja prašo: 1) išnagrinėti jos skundą; 2) įspėti laikraščio „Lietuvos rytas“ leidėją UAB „Lietuvos rytas“ apie teisės aktų pažeidimus, sutinkamai su Visuomenės informavimo įstatymo 51 straipsnio 2 dalies 1 punktu; 3) priimtą sprendimą paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Tirdamas pareiškėjos skundą, žurnalistų etikos inspektorius raštu kreipėsi į laikraščio „Lietuvos rytas“ vyriausiojo redaktoriaus pirmąjį pavaduotoją Feliksą Telksnį, kuris yra paskirtas atsakingu už laikraščio turinį asmeniu, prašydamas paaiškinti ginčo objektu esančiuose teiginiuose „Dovanos dukteriai – įspūdingos“, „Pas Lietuvoje gyvenančią dukterį Tatjaną Hardikovą turtuolis paprastai atvyksta prieš Kalėdas. Savo dukteriai K. Kovalis Palangoje yra nupirkęs prie pat jūros stovintį namą“, „Prieš dvejus metus T. Hardikova pagimdė vaiką ir ta proga gavo dovanų – apie 120 tūkstančių litų kainuojantį laikrodį „Chopard“ paskelbtos informacijos atitikimą tikrovei įrodančias aplinkybes. Jokių paaiškinimų iš „Lietuvos ryto“ redakcijos iki šiol negauta.

Žurnalistų etikos inspektorius pažymi, kad žmogaus garbė ir orumas yra ginami, kai nustatoma šių faktinių aplinkybių visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios žemina žmogaus garbę ir orumą; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Pažymėtina, kad žeminančia žmogaus garbę ir orumą žinia laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, komercinę veiklą ir pan.

Žmogaus teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą yra ginama, kai nustatoma šių faktų visuma: 1) informacijos paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleista informacija yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleista informacija yra apie žmogaus privatų gyvenimą; 4) faktas, jog informacija paskleista be asmens sutikimo; 5) faktas, jog informacija paskleista nesant teisėto visuomenės intereso. Pažymėtina, kad žmogaus privatus gyvenimas apima privatų šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, asmeninių faktų slaptumą, draudimą be leidimo publikuoti asmenines nuotraukas, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją ir pan.

Išnagrinėjęs pareiškėjos skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorius

n u s t a t ė:

pareiškėja skundžiasi ir prašo teisinės gynybos dėl dviejų savarankiškų fizinio asmens gynimo objektų: garbės ir orumo bei privataus gyvenimo neliečiamumo. Jų pažeidimą sudaro skirtingų juridinių faktų visuma, todėl šiuos objektus būtina atriboti. Įvertinus ginčo teiginiuose paskleistą informaciją, darytina išvada, kad buvo pasikėsinta į pareiškėjos teisę į privataus gyvenimo apsaugą. Todėl šiuo atveju svarstant, ar buvo pažeistas asmens gyvenimo privatumas, neturi reikšmės, ar žinios yra teisingos, t.y. ar jos atitinka tikrovę, neturi esminės reikšmės ir paskleistų žinių pobūdis – ar jos neutralaus turinio, ar žemina asmens garbę ir orumą. Svarbiausias šiuo atveju yra pats įsibrovimo į neliečiamą žmogaus privataus gyvenimo sritį faktas.

Konkrečiai nagrinėjamu atveju įvertinus ginčo objektu esančius teiginius ir skundžiamos publikacijos kontekstą, akivaizdu, kad teiginiuose „Dovanos dukteriai – įspūdingos“, „Pas Lietuvoje gyvenančią dukterį Tatjaną Hardikovą turtuolis paprastai atvyksta prieš Kalėdas. Savo dukteriai K. Kovalis Palangoje yra nupirkęs prie pat jūros stovintį namą“, „Prieš dvejus metus T. Hardikova pagimdė vaiką ir ta proga gavo dovanų – apie 120 tūkstančių litų kainuojantį laikrodį „Chopard“ viešosios informacijos rengėjas paskleidė informaciją apie pareiškėjos privatų gyvenimą – asmens duomenis (vardą, pavardę), santykių su tėvu pobūdį, faktą, jog jai priklauso nekilnojamasis turtas Palangoje, kad turi brangų laikrodį, duomenis, koku pagrindu šie daiktai buvo įgyti, faktą, jog prieš porą metų gimė. Akivaizdu, kad šie duomenys teisės į privataus gyvenimo apsaugą užtikrinimo požiūriu yra neskelbtini. Kiekvienas asmuo turi teisę į šeimos bei privataus gyvenimo gerbimą. Tai teisė į asmeninį, šeiminių gyvenimą, teisė būti apsaugotam nuo tokio gyvenimo detalių viešinimo. Pareiškėjos privataus gyvenimo sričiai priskirtiną informaciją viešosios informacijos rengėjas galėjo skelbti tik esant jos sutikimui. Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas tokią informaciją paskelbė be pareiškėjos sutikimo. Paskelbdamas minėtą informaciją, viešosios informacijos rengėjas pažeidė draudimą savavališkai rinkti ir viešai skelbti privataus pobūdžio informaciją, su kuria nėra būtinybės supažindinti visuomenę. Šiuo atveju buvo pažeista pareiškėjos teisė į privatų gyvenimą, kurio sudėtine dalimi yra teisė turėti ir plėtoti santykius su kitais žmonėmis, ypač emocinėje ir šeiminingoje srityje, ir būti apsaugotam nuo asmeninio gyvenimo detalių kėlimo į viešumą.

Asmuo pats nusistato privataus gyvenimo ribas, kurių be jo sutikimo niekas neturi teisės pažeisti. Pažymėtina, kad spauda turi didesnes viešo asmens kritikos ir jo privataus gyvenimo faktų viešinimo galimybes, įskaitant ir galimybę kritikuoti tam tikrus jo privataus gyvenimo aspektus. Nagrinėjamu atveju, žurnalistų etikos inspektoriaus žiniomis, pareiškėja yra privatus asmuo. Aplinkybė apie pareiškėjos santykius su tėvu, iš jo gaunamas dovanas yra jos asmeninio šeiminingo gyvenimo sritis. Šis pareiškėjos privataus gyvenimo aspektas nėra visuomenės intereso objektas, o tik tenkina laikraščio skaitytojų smalsumą. Skelbiant privataus pobūdžio informaciją, turi būti realus socialinis interesas žinoti tam tikro asmens privataus gyvenimo faktus. Teisėto ir pagrįsto visuomenės intereso žinoti tam tikrą informaciją apie kitą asmenį negalima sutapatinti su visuomenės interesu patenkinti savo smalsumą. Informacijos apie asmens privatų gyvenimą paskelbimas tam, kad publikacija įgytų sensacingą atspalvį, negali būti kvalifikuojamas kaip teisėto ir pagrįsto visuomenės intereso patenkinimas. Galima daryti išvadą, kad informacijos apie pareiškėjos privatų gyvenimą paskelbimo tikslas buvo patenkinti tam tikros laikraščio skaitytojų kategorijos smalsumą.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.23 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta konstitucinė nuostata, kad fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas, taip pat nurodyta, kad informacija apie asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama tik jo sutikimu. Nurodyto straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas rinkti informaciją apie privatų asmens gyvenimą pažeidžiant įstatymus, taip pat draudimas skleisti surinktą informaciją apie asmens privatų gyvenimą, išskyrus tuos atvejus, kai dėl asmens einamų pareigų ar padėties visuomenėje tokios informacijos sklaidimas atitinka teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą tokią informaciją žinoti.

Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio, reglamentuojančio privataus gyvenimo apsaugą, 1 dalyje nustatyta viešosios informacijos rengėjų ir platintojų pareiga užtikrinti žmogaus teisę į privataus pobūdžio informacijos apsaugą; pagal nurodyto straipsnio 2 dalį informaciją apie privatų gyvenimą galima skelbti tik to žmogaus sutikimu, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus – kai informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo: kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą. Be to, informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes.

Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnis įtvirtina pagrindinius visuomenės informavimo principus, tarp kurių išskirti pagarbos žmogui, profesinės etikos normų laikymosi, teisingo, tikslaus ir nešališko viešosios informacijos pateikimo principai. Visuomenės informavimo įstatymo 41 straipsnio 2 dalies 5 punktas įpareigoja žurnalistus informaciją rinkti ir skelbti tik etiškais ir teisėtais būdais.

Žiniasklaida tiek pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnį, tiek pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnį turi laisvę skleisti informaciją, tačiau ši teisė gali būti įgyvendinama tiek, kiek jos įgyvendinimas nepažeidžia kitų teisės saugomų vertybių, tarp jų ir teisės į privatų gyvenimą. Nėra pagrindo daryti išvados, kad ginčo informacijos atskleidimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje. Nagrinėjamu atveju, sprendžiant dėl teisės į privatų gyvenimą ir teisės į saviraiškos laisvę, apimančią tiek teisę skleisti informaciją, tiek visuomenės teisę ją gauti, pusiausvyros, yra pagrindas ginti teisę į privatumą.

Išnagrinėjęs skundą, inspektorius daro išvadą, kad skundžiamoje publikacijoje buvo viešai paskleista informacija apie pareiškėjos privatų gyvenimą ir tai padaryta nesant teisėto bei pagrįsto visuomenės intereso žinoti tokius faktus. Tokiu būdu viešosios informacijos rengėjas pažeidė įstatymų, reglamentuojančių teisės į privatų gyvenimą apsaugą, nuostatas.

Remdamasis aukščiau išdėstytais motyvais, žurnalistų etikos inspektorius

n u s p r e n d ė:

1. Įspėti viešosios informacijos rengėją UAB „Lietuvos rytas“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalies dalies, 14 straipsnio, 41 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktų pažeidimo.

2. Viešai paskelbti sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos interneto tinklalapyje.

3. Išsiųsti sprendimo kopiją pareiškėjai T. Hardikovai, UAB „Lietuvos rytas“ vadovui ir vyriausiajam redaktoriui Gedvydui Vainauskui, laikraščio „Lietuvos rytas“ vyriausiojo redaktoriaus pirmajam pavaduotojui F. Telksniui.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo dienos.

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

ROMAS GUDAITIS